

Δ Ε Λ Τ Ι Ο Τ Υ Π Ο Υ

"Τόπος και Νεωτερικότητα: Η Αρχιτεκτονική του εκσυγχρονισμού στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη"

Αφετηρία και πεδίο δοκιμαστικής εφαρμογής νέων τάσεων αρχιτεκτονικής με την δράση δημόσιων λειτουργιών, αποτέλεσε η **Θεσσαλονίκη**. Κατά τη διάρκεια των εργασιών της ημερίδας **"Τόπος και Νεωτερικότητα: Η αρχιτεκτονική του εκσυγχρονισμού στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη"** τονίστηκε ότι η **Θεσσαλονίκη διαθέτει τη καλύτερη συλλογή δημοσίων κτιρίων των τελευταίων 100 ετών** στην Ελλάδα, ενώ έγινε ιδιαίτερη αναφορά στην ιδιόμορφη σχέση της πόλης με την Αθήνα, σε αρχιτεκτονικό επίπεδο. Σύμφωνα με τους ομιλητές, η πρωτεύουσα έχει σχεδιαστεί ως μία νεοκλασική πόλη, σε αντίθεση με τη Θεσσαλονίκη που εμφανίζει μια διαρκή αστική λειτουργία.

Η ημερίδα πραγματοποιήθηκε **χθες** το βράδυ στο **Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης** στο πλαίσιο της έκθεσης **«Θεσσαλονίκη 100+. Αρχιτεκτονική και πόλη. Εκμοντερνισμοί και προσαρμογές»**. Προηγήθηκαν τα **εγκαίνια της έκθεσης εργασιών** του εργαστηρίου με τίτλο **«Σχεδιάζοντας το Φαντ-αστικό μέλλον»**, που ξεκίνησε στους χώρους του Μεγάρου από τις 9 Ιανουαρίου και ολοκληρώθηκε στις 20 του μηνός,

Κηρύσσοντας την έναρξη των εργασιών της ημερίδας, **ο πρόεδρος του ΤΕΕ/ΤΚΜ Τάσος Κονακλίδης** δεν έκρυψε την ικανοποίησή του για την δουλειά που έκαναν οι νέοι αρχιτέκτονες «σχεδιάζοντας το φαντ-αστικό μέλλον». *«Οι νέοι φαίνεται πως θα είναι αυτοί που θα δώσουν ώθηση στην πατρίδα μας. Αν κρίνω από την εργασία των νέων αρχιτεκτόνων και την όρεξή τους για δουλειά, τότε θεωρώ ότι το μέλλον της Ελλάδας θα είναι λαμπρό»*, τόνισε χαρακτηριστικά. Ο κ. **Κονακλίδης** ευχαρίστησε θερμά τόσο τον πρόεδρο της Μόνιμης Επιτροπής Αρχιτεκτονικών Θεμάτων του ΤΕΕ/ΤΚΜ **Δημήτρη Σιμώνη**, όσο και τον πρωτεργάτη της Έκθεσης, **Νίκο Καλογήρου**, για το έργο που έχουν επιτελέσει στην έκθεση «Θεσσαλονίκη 100+». Από την πλευρά του ο **πρόεδρος του Τμήματος Αρχιτεκτόνων του ΑΠΘ Γιώργος Παπακώστας** χαρακτήρισε **«μείζον γεγονός πολιτισμού»** την έκθεση που φιλοξενείται στο ΟΜΜΘ.

Αθήνα - Θεσσαλονίκη, μετ' επιστροφής

Ο **καθηγητής Αρχιτεκτονικής στο Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο, Παναγιώτης Τουρνικιώτης** τόνισε στην εισήγησή του ότι η Θεσσαλονίκη «συναντά» την Αθήνα, στην πορεία του νεοελληνικού κράτους με μια διαφορά περίπου 80 χρόνων. Η συγκεκριμένη διαφορά αντανακλάται τόσο στη σχέση των δύο πόλεων με την ευρύτερη παράδοση όσο και στη σχέση τους με τις νεωτερικές αναζητήσεις. *«Τα κέντρα των δύο πόλεων σχεδιάζονται εκ νέου μετά από μία μεγάλη καταστροφή. Η Αθήνα καταστρέφεται κατά τη διάρκεια του αγώνα της ανεξαρτησίας και η Θεσσαλονίκη από την πυρκαγιά του 1917. Η Αθήνα ορίζεται ως πρωτεύουσα με στόχο μία ολοκλήρωση του ιστορικού αφηγήματος της αναγέννησης της αρχαίας Ελλάδας με πολιτικό και πολιτισμικό επιχείρημα και σχεδιάζεται να ενσαρκώσει αυτόν τον ρόλο με τα χέρια και το πνεύμα της Γερμανικής πολεοδομικής και αρχιτεκτονικής αισθητικής»*, τόνισε. Από την άλλη πλευρά, η Θεσσαλονίκη «πατά» πάνω στο πλούσιο Βυζαντινό της παρελθόν και συμπληρώνει την αρχαία ιστορία της Αθήνας. *«Αυτός άλλωστε είναι ο ρόλος της ως συμπρωτεύουσα»*, είπε. Ο κ. **Τουρνικιώτης** χαρακτήρισε «λυτρωτικό έργο» την πυρκαγιά του 1917 καθώς έφερε το κέντρο της Θεσσαλονίκης «στα ίσα» με εκείνο των Αθηνών του 1830 και πλέον οι αρχιτέκτονες μπορούσαν να «κατασκευάσουν το παρελθόν σχεδόν ανενόχλητοι». *«Η Θεσσαλονίκη έγινε η πρωτεύουσα του βορρά και η Ελλάδα πέρασε από τον αρχαίο στον Βυζαντινό κόσμο, όπως περνά από την μία πόλη στην άλλη. Δεν μπορεί να υπάρξει Ελλάδα με μόνη πόλη την Αθήνα»*, υπογράμμισε χαρακτηριστικά. Τέλος, ο καθηγητής αναφέρθηκε στην βορειοελλαδική αρχιτεκτονική παράδοση, η οποία αν και διαφέρει, λειτουργεί συμπληρωματικά με εκείνη της νότιας Ελλάδας.

Η Θεσσαλονίκη ως αρχιτεκτονική αφετηρία

"Η Θεσσαλονίκη είναι διεθνώς διάσημη για τα εξαιρετικά Βυζαντινά μνημεία της, που καλύπτουν μια περίοδο τουλάχιστον εννέα αιώνων. Στο στενό τοπίο της Νεοελληνικής αρχιτεκτονικής, όμως, στο οποίο η Βόρεια Ελλάδα εντάσσεται το 1912, η θέση της είναι διαφορετική. Δεν έχει καμία διεθνή σημασία, με ευκολία όμως και χωρίς υπερβολή, μπορεί κανείς να πει ότι αποκτά σταδιακά κεντρικό ρόλο στην ελληνική αρχιτεκτονική, με την εφαρμογή του σχεδίου Hebrard, την ανέγερση μεγάλου αριθμού σημαντικών δημόσιων κτηρίων και την βαθμιαία ανάληψη πρωταγωνιστικού ρόλου στην αρχιτεκτονική εκπαίδευση", τόνισε στην εισήγησή του ο καθηγητής του τμήματος Αρχιτεκτόνων του πανεπιστημίου Πατρών **Γιώργος Πανέτσος**. Υπογράμμισε ότι μεγάλο μέρος των δημοσίων κτηρίων της Θεσσαλονίκης είναι έργο Αθηναίων αρχιτεκτόνων, που συνδέθηκαν ή όχι με την πόλη. Σε δύο κορυφαίες περιπτώσεις, του **Δημήτρη Πικιώνη** προπολεμικά και του **Νίκου Βαλσαμάκη** μεταπολεμικά, η Θεσσαλονίκη είναι ένας τόπος μεταστροφής και καμπής στη σταδιοδρομία τους, αφετηρία του μεταγενέστερου έργου τους, που συνιστά τον πυρήνα των δύο βασικών τάσεων της ελληνικής αρχιτεκτονικής των τελευταίων 70 ή 80 ετών, της ελληνοκεντρικής και της διεθνοιστικής αντίστοιχα.

Η μεταστροφή των δύο αρχιτεκτόνων εντοπίζεται σε δύο έργα-σταθμούς, το Πειραματικό Σχολείο του Πανεπιστημίου και το (δυστυχώς κατεδαφισμένο σήμερα) Περίπτερο της Εθνικής Τράπεζας στη ΔΕΘ. Το Πειραματικό Σχολείο είναι το πρωταρχικό αποτέλεσμα της στροφής του **Πικιώνη** από τη μοντερνιστική στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική, γεγονός που καθορίζει μέχρι σήμερα τη διεθνή ταυτότητα της. Το Περίπτερο της Εθνικής Τράπεζας είναι το πείραμα που εξοικειώνει τον **Βαλσαμάκη** με τον ρευστό χώρο, το συντακτικό και την κατασκευαστική ακρίβεια του Mies van der Rohe και καθορίζει το πρόγραμμα της εκσυγχρονιστικής/εξωστρεφούς ελληνικής αρχιτεκτονικής επίσης μέχρι σήμερα.

Η διαπραγμάτευση της νεωτερικότητας: το παράδειγμα της Θεσσαλονίκης

Αφού παρουσίασε όλα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Θεσσαλονίκης, ο καθηγητής του τμήματος Αρχιτεκτόνων του ΑΠΘ **Νίκος Καλογήρου** ανέφερε τα στοιχεία των αρχιτεκτονικών και πολεοδομικών παρεμβάσεων που συνδέονται με τη διαμόρφωση της σύγχρονης Θεσσαλονίκης. Όπως είπε οι αρχιτεκτονικές επιλογές στη Θεσσαλονίκη είναι περισσότερο εκλεκτικές με πολλαπλές επιρροές και επιδράσεις. Η ιδεολογική επιλογή ενός νεοβυζαντινού ιδιώματος στις προσόψεις ορθολογικών κατά τα άλλα συνθέσεων στο μεσοπόλεμο έχει ως παρενέργεια την απομάκρυνση της έκφρασης της τοπικότητας από την μακεδονική αρχιτεκτονική παράδοση. Ο μοντερνισμός εμφανίζεται με ελάχιστα δείγματα στο μεσοπόλεμο αλλά κυριαρχεί τα μεταπολεμικά χρόνια και δημιουργεί μερικές χαρακτηριστικές νησίδες αστικής σύνθεσης. Η σημερινή εικόνα δυσδιάκριτη στο πλαίσιο της ρευστής περιφερειακής λειτουργίας της Θεσσαλονίκης διατηρεί κάποια στοιχεία ελευθεριότητας και αμφισβήτησης των στερεοτύπων. Ωστόσο, η δυσκολία εκμετάλλευσης των ευκαιριών που προκύπτουν από την νέα συγκρότηση της βαλκανικής και ευρύτερης ενδοχώρας έχει ως συνέπεια τη συρρίκνωση των δυνατοτήτων της πόλης που εκφράζεται και στο χώρο της αρχιτεκτονικής. "Το γεγονός ότι η Θεσσαλονίκη εμφανίζει μια διαρκή αστική λειτουργία έρχεται σε αντιδιαστολή με τη σύγχρονη Αθήνα που είναι ουσιαστικά μια νέα πόλη σχεδιασμένη τον 19ο αιώνα. Αυτή η διαφορά επηρεάζει τη μορφή του ιστού και τον τρόπο ένταξης των μνημείων. Στην Αθήνα οι εμβληματικοί αρχαιολογικοί χώροι κυριαρχούν και μέχρι σήμερα κατευθύνουν το σχεδιασμό του ιστορικού κέντρου με την ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων. Στην εντός των τειχών Θεσσαλονίκη τα μνημεία παρά τους μετασχηματισμούς της κεντρικής περιοχής διατηρούν μίαν οργανική και λειτουργική σχέση με το αστικό περιβάλλον και εξακολουθούν να λειτουργούν ως αστικοί συντελεστές", ανέφερε χαρακτηριστικά.

Παγκοσμιοποίηση και στρατηγικός σχεδιασμός στο Μεγάλο Παρίσι

Καταθέτοντας τρία πολύ συγκεκριμένα ερωτήματα: "τι είναι πόλη;", "ποιος κάνει την πόλη;" και "ποιοι είναι οι νέες στρατηγικές απέναντι στις τεράστιες αλλαγές των κλιμάκων σε όλα τα επίπεδα;" ο καθηγητής ENSA Paris la Villette, διευθυντής σπουδών Ανωτάτης Σχολής Κοινωνικών Επιστημών Παρισιού (EHESP) και εξωτερικό μέλος του Συμβουλίου Διοίκησης του ΕΜΠ, **Γιάννης Τσιώμης** αναφέρθηκε στην αλληλεπίδραση της παγκοσμιοποίησης και του αστικού σχεδιασμού.

Όπως είπε ο αστικός σχεδιασμός εγγράφεται σήμερα μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης. Καμία πόλη (είτε σε κρίση - είτε όχι) δεν είναι πλέον απομονωμένη και

θέλοντας και μη ανήκει σε διάφορα δίκτυα και όχι μόνο σε ένα. Οικονομικά, εμπορικά, πολιτιστικά, επιστημονικά, καλλιτεχνικά, υλικά ή άυλα (διαδικτυώσεις), τα δίκτυα αυτά αλλάζουν τις ιδεολογίες, τις συμπεριφορές, ακόμα και την αίσθηση για την πόλη.

Το παράδειγμα του αστικού σχεδιασμού στη Γαλλία είναι από τα πλέον χαρακτηριστικά της εξέλιξης μιας προβληματικής (θεωρητικής και πρακτικής) που από τη μια προσπαθεί αναδιαμορφώσει τον χώρο των μεγάλων πόλεων έτσι ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις, πολλές φορές άλογες, προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης, (κατασκευή υποδομών που ξεπερνούν το δυναμικό της πόλης όπως αεροδρόμια, αυτοκινητοδρόμους, σιδηροδρομικούς σταθμούς, πόλους γραφείων για πολυεθνικές, υπερμεγέθη πολιτιστικά κτίρια κλπ.), και από την άλλη να αντιμετωπίσουν τοπικά προβλήματα (δημογραφικά, αναπτυξιακά, διαχείρισης του χώρου, κατοικίας, εξοπλισμού κλπ.) προσπαθώντας να εξυπηρετήσουν και προστατέψουν τον υπάρχοντα κοινωνικό ιστό και τον τοπικό χαρακτήρα του.

Σύμφωνα με τον κ. **Τσιώμη** η έννοια του σημερινού αστικού σχεδιασμού μπορεί να κατανοηθεί με το παράδειγμα της πρόσφατης μελέτης για το Μεγάλο Παρίσι και την εξέλιξη της προβληματικής από αρχιτέκτονες και πολεοδόμους για την αντιμετώπιση της αντιφατικής κατάστασης ανάμεσα στην πρόκληση του ανταγωνισμού σε διεθνές επίπεδο και την τοπική κατάσταση του κοινωνικού και φυσικού χώρου από την άλλη, έτσι όπως αντιμετωπίζεται τελευταία από την πόλη του Μεγάλου Μπορντό.

Η ημερίδα ολοκληρώθηκε με την **αναλυτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων του εργαστηρίου** με τίτλο “Σχεδιάζοντας το Φαντ-αστικό μέλλον”. **Περίπου 30 φοιτητές του τμήματος αρχιτεκτόνων του ΑΠΘ κατέθεσαν «φαντ-αστικά» σενάρια για το μέλλον, μεταξύ των οποίων ο επανασχεδιασμός της Θεσσαλονίκης σε περίπτωση υπερχείλισης της θάλασσας και δημιουργία εγκαταστάσεων για τη φιλοξενία και τη σίτιση αστέγων.**

Υπενθυμίζεται ότι ο πλήρης τίτλος του εργαστηρίου ήταν: “ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 100+. Κρίση και Απόκριση: Σχεδιάζοντας το φαντ-αστικό μέλλον”, ενώ αυτό διοργανώθηκε από το ΤΕΕ/ΤΚΜ και το Τμήμα Αρχιτεκτόνων του ΑΠΘ.

Διδάσκοντες στο εργαστήριο ήταν οι:

- ✓ Νίκος Καλογήρου, καθηγητής Τμ. Αρχιτεκτόνων Π.Σ. Α.Π.Θ.
- ✓ Αθηνά Βιτοπούλου, αρχιτέκτων, διδάκτορας ΕΗΕΣΣ
- ✓ Αθηνά-Χριστίνα Συράκου, αρχιτέκτων, υπ. διδάκτωρ, Τμ. Αρχιτεκτόνων Π.Σ. Α.Π.Θ.

Παράλληλα, συμμετείχε ο Hugo Hinsley (Ούγκο Χίνσλεϊ), διευθυντής του προγράμματος Housing & Urbanism του Architectural Association Graduate School.

Την έκθεση “Θεσσαλονίκη 100+” διοργανώνουν μέχρι τις 31 Ιανουαρίου, στο νέο κτήριο του Μεγάρου Μουσικής, οι εξής φορείς: ΤΕΕ/ΤΚΜ, το Τμήμα Αρχιτεκτόνων της Πολυτεχνικής Σχολής του ΑΠΘ και το Διαπανεπιστημιακό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Μουσειολογίας (ΔΠΜΣ), σε συνεργασία με τον Οργανισμό Μεγάρου Μουσικής Θεσσαλονίκης (ΟΜΜΘ).

Από το Γραφείο Τύπου του ΤΕΕ/ΤΚΜ

Τα Δελτία Τύπου του ΤΕΕ/ΤΚΜ καταχωρούνται στην ιστοσελίδα του Τμήματος, www.tkm.tee.gr, στο link , Οργάνωση Υπηρεσιών/Γραφείο Τύπου